

A nyomor többnyire a törpebirtokosokat és cselédeket űzte Amerikába, de volt a Véséről kivándoroltak között egy 8 holdas paraszt is. A kormány a túlnépesedés hamis tanával elősegítette a kivándorlást. Vésén is igyekeztek megakadályozni a kivándorlást a szaporodást. Ennek hatását láthatjuk ma is. Nem egy öreg, gyermektelen házaspár él, akiknek kihaltása után a családi birtok, a ház már csak oldalági rokonokra szállhat, ahol szintén nincs gyerek, vagy legfeljebb egy. Így az ilyen házaknak a családból már nem lesz gazdája, egyes utcarészek elnéptelenednek, illetve elnéptelenednének ha a bevándorlók nem frissítik fel a falut. A nehéz élet és a nyomor megrövidítette az átlagos életkort, mely a 900-as évek elején 60 év volt. A gyermekek körében a diftéria pusztított leginkább. Gyakori volt a TBC, melyet a hiányos, egyoldalú táplálkozás is elősegített. Vitamintartalma főzelékeket nem fogyasztottak, gyümölcsből is keveset, levesből, "mácsikból", kelttésztaból vagy pogácsából állt minden nap a menü. A tejet is inkább értékesítették mint fogyasztották. Husételnél is nagyon gyakran állt a régi mondás, akkor ettek húst, ha vagy a gazda volt beteg vagy az állat. Különbösen csak nagy ünnepeken, s keresztelőkön, lakodalmakon fogyasztották /?/. Ez az egyoldalú táplálkozás ma is fennáll. Főzelékek készítését csak a fiatalok kezdik mostanában. A gyerekek nagy része sápadt, sovány a helytelen táplálkozás miatt /?/. A ruházat is, különösen a régi népviselet nem volt a legkifogástalanebb. A sok szoknya viselése /alsószoknyák házivászonból/, az évenkénti három-négyszeri mosás /párolás/ mellett nem éppen a leghigiénikusabb volt. A gazdagoknál, ahol tele volt a láda, gyakran lehetett ruhát váltani, de a szegényeknél ez is az egészség rovására ment. Ilyen körülmények között a tisztálkodásra, mosakodásra sem sok gondot fordítottak. Sok helyen mosdótál vagy "teknyő" se volt, hanem szájukba vették a vizet és azt ki-kibukva mosakodtak. A fogmosást, hetenkénti fürdést nem simerték. Legtöbb helyen 2-3-an aludtak egy ágyban. Mindezek a körülmények hozzájárultak a gyermekhalandósághoz, méginkább a tbc továbbterjedéséhez, am Vésén elég magas elhalálozási százalékot adott. A gyermekgondozásra nem sokat adtak. Érdekes, hogy a fiúgyerekek gondozásával ma is keveset törődnek, s ugyanakkor a leánygyerekeket sokkal jobban gondozzák. Betegség esetén ma már nem javasasszonyhoz fordulnak, aki "szennyesszettel megönti" a beteget, hanem az orvoshoz mennek. Régen Vése a nemesvidi körorvos körzetébe tartozott. Távoli és nehezen megközelíthető volt az orvos. Ezért sokszor inkább maguk próbálkoztak a gyógyítással. Ennek emléke a szennyesszét és a viaszöntés. Ma már hetenként egyszer Vésén rendel a nemesvidi körzeti orvos. Egészségügyi tanácsadó van a faluban. Egészségügyi téren a felszabadulás óta jelentős fejlődés mutatkozik.

4. Cigánylakosság

1920-ban telepedett községünkbe az első cigánycsalád. 1945-ben még két család érkezett. Minthogy dolgozni nem szerettek és nem akartak, a falu lakossága nem fogadta be maga közé őket, hanem a falu végén kunyhókat építettek maguknak és azokban éltek. Egész éven át nem dolgoznak, csupán cséplés idején szoktak elmenni cséplőmunkásnak. Az itt keresett gabonát ahelyett, hogy saját szükségletükre fordítanák eladják, és amíg a pénzből telik, isznak. Ilyenkor rendszerint verekedések szoktak lenni. Egész éven át kéregetéssel és lopásból tartják fenn magukat. Nem kupeckednek. Helyzetük 1945 óta sem változott lényegesen. Gyermekük egy része egy időben bejárt az iskolába, de csak a baj volt velük, mert téli a ruhátlanúság miatt nem tudtak megjelenni, azonkívül tisztátalanok voltak, elárasztották az iskolát tetűvel. Továbbra is csak kunyhóban laknak, életmódjukban nem mutatkozik változás. Dolgozni ma se szeretnek. Általában a lakosság csodálkozik azon, hogy anépi demokrácia, amely általában megköveteli az állampolgároktól, hogy

rendszeresen dolgozzanak, ezt a társadalmat munka nélkül megtűri.

IV. A gazdasági élet földrajza

Véssé természeti viszonyai /talaj, éghajlat, víz/ tették lehetővé, hogy itt nagyközség alakuljon. A lakosság egyre nagyobb területekre hódított el az erdőtől, a nádasoktól a termelés céljára. Határunkban a kalászos növények közül legtöbbet rozsból és buzából termelnek. Kapás növények közül a burgonyán és a kukoricán van a főhangsúly. Régen is ezek voltak a fő termények, mert a homokos talajban ezek díszlenek leginkább. Régen a mostaninál sokkal nagyobb területen termeltek lóherét. Nagy a földiek mészhiánya, mely az állattenyésztésre is nagyon kedvezőtlen hatással van. Régebben nagyon sok kendert termelt a lakosság, mely háziiparunk a szövés, fonás alapanyagát adta. Mostanában újabb növények termesztése is kezd tért hódítani, mint pl. az édescsillagfűrt és a napraforgó. Ipari és gyógynövény termelésünk igen alacsony fokon áll.

A mezőgazdaság gépesítésétől, főleg az öregek még manapság is idegenkednek. A mezőgazdaságra támaszkodó állattenyésztés elégy gyenge, mert a mészben szegény talajon nem lehet mesterséges takarmányokat termesztetni. Régebben a balatoni visszabályozó társaság évente tisztítottatta a nagyobb vizlevezető árkokat, de amióta ez elmaradt, a réteken áll a talajván, elsavanyodtak, romlott a fű és a széna minősége. A lent és a kendert még mindig csak a háziipari, saját használatra termelik. A régebben Méréken a Feste-tich birtokon működő szeszgyár nem üzemel. A felszabadulás előtt a falunak két jó működő malma volt. Ezek most is meg vannak, de csak az egyik van üzemben, a másik kihasználatlanul áll. Pedig a község és környék mindkét malmot, sőt a szeszgyárat is el tudná látni feldolgozó anyaggal. A talaj miatt rosszat és burgonyát termelnek nagyobb mértékben, mellette jelentőséggel bír a buza és a kukorica termelése. Konyhakerti növényeket csak házi szükségletük kielégítésére termelnek. Csak legújabban kezdenek néhányan eladásra is termelni. Piac nincs a közelben, ezért nem is fejlődött ki kertészetünk kellő mértékben. A gyümölcstermelés 1914 nyarán lendült fel /?/. Eleinte nyári almát és szilvát termeltek. A szilva termelés olyan nagy volt, hogy a községnek érdemes volt szilvaaszalót építtetni, melyben nagy mennyiségben aszták a szilvát, a jó áron értékesítették. Az utóbbi időben egyre többen foglalkoznak a téli fehér, a pirosfogácsa, a husvéti rozmarin, és a ná nemessóvári almafajták termelésével. Van már néhány olyan gazdánk is, akiknek jövedelmük jelentős része a gyümölcstermelésből származik. Sőt akad olyan is, aki teljesen gyümölcstermelésre rendezkedett be, abból él, s jövedelme messze túlhaladja a legjobb jövedelmű parasztokét. Jelentős határunkban a szőlő termelése is. Részben az erősen homokos Kishogyi, Rigóhogyi részen, részben a böhönyei határban levő Szireta szőlőhegyen. Az "otello" és az "izabella" az uralkodó faj. A nova, amit itt néha-nak neveznek 1905-1910 között terjedt el. Csemegé szőlő nem nagyon van a piac távolsága miatt. Ezért a hangsúly a borszőlőre került. A 2. világháborúig termelőink boraikat jól tudták értékesíteni, s jelentős jövedelemhez jutottak általa. Állammal szembeni kötelezettségüket nagyobbraest ebből fizették. A felszabadulás óta a bor értékesítésének lehetősége nagyon megcsappant. - A mezőgazdaság általános képe azt mutatja, hogy a termelés a szükségletet kielégíti, s egyes terményekből felesleg is mutatkozik. Gyümölcsből és borból jelentős többlet termelés van. 1950-ben kényszer hatása alatt // alakult egy termelőszövetkezet. Olyan egyénekből tevődött össze, akik nincstelenek voltak, ennél fogva nehezen indultak. A kormányzat komoly anyagi segítségével,

